

De rol van voeding in preventie en zorg Regio Foodvalley

**Samenwerken aan voeding en leefstijl
voor gezonde inwoners**

Inhoudsopgave

- 3 [Samenvatting](#)
- 4 [Inleiding](#)
- 5 [Op weg naar gezondere en duurzamere keuze](#)
- 6 [De basis ligt in onderzoek](#)
- 8 [Voeding als preventie – van prille start tot oude dag](#)
 - Moeder en kind
 - Thuiswonende (kwetsbare) ouderen
 - Risicogroepen en (chronische) patiënten
- 12 [Conclusie en vooruitblik](#)
- 13 [Bronnen](#)

Samenvatting

Gezonde voeding is essentieel voor onze gezondheid en vitaliteit. Het is een belangrijke bouwsteen voor welvaart en welzijn van burgers en voor vermindering van maatschappelijke en zorgkosten. De Regio Deal Foodvalley wil gezonder en duurzamer voedsel toegankelijk maken voor alle inwoners van Regio Foodvalley. Daarbij gaat het niet alleen om het maken van individuele keuzes. Het vraagt ook om een brede aanpak waarin zorg, beleid en de leefomgeving nauw met elkaar verweven zijn. In Regio Foodvalley werkt er al geruime tijd een netwerk van zorginstellingen, gemeenten en bedrijven in samenwerking aan de transitie naar een gezonder voedselsysteem. Deze samenwerking moet leiden tot een geïntegreerde benadering van voeding en leefstijl in zowel preventieve als curatieve zorg. In deze whitepaper worden de resultaten van de samenwerking tot nu toe samengevat.

Blijvende verandering

Binnen de Regio Deal Foodvalley zijn met diverse samenwerkingspartners verschillende projecten uitgevoerd die zich richten op specifieke doelgroepen: zwangere vrouwen, mensen met diabetes type 2, hart- en vaatziekten en dikkedarmkanker en ouderen. Er is voor deze kwetsbare groepen

gekozen, omdat ze veel baat kunnen hebben bij gezonde voeding en leefstijl en zodat daarmee het effect van de projecten zo groot mogelijk is. De resultaten laten zien dat gerichte voedingsinterventies effect kunnen hebben op de gezondheid en welzijn van deze verschillende doelgroepen. Door kennis en praktijk met elkaar te verbinden zijn binnen de Regio Deal Foodvalley nieuwe inzichten opgedaan over het effectief integreren van gezonde voeding en leefstijl in de zorg. De focus ligt daarbij op het stimuleren van gezonde voedingskeuzes, het versterken van de rol van voeding in de gezondheidszorg, en het geven van de regie aan mensen zelf om hun gezondheid te bevorderen. De uitkomsten van de projecten tonen aan dat samenwerking tussen verschillende partijen essentieel is voor het bevorderen van een gezonde leefstijl. Toch blijft het een uitdaging om deze interventies op grotere schaal toe te passen en te borgen in de zorgpraktijk. Voor de toekomst ligt de focus op het verder opschalen van succesvolle leefstijlprogramma's en het ontwikkelen van innovatieve zelfmanagement-tools en apps. Prioriteit heeft ook het uitbreiden van onderzoek naar de effecten van voeding op gezondheid en hoe langdurige gedragsverandering bij verschillende doelgroepen tot stand kan komen.

**'Laat het van ons allemaal
zijn aan de gezondheid
en vitaliteit van onze
inwoners te werken'**

**Marjolein de Jong, Ziekenhuis
Gelderse Vallei**

Inleiding

De Regio Deal Foodvalley, een samenwerkingsverband tussen verschillende regionale en nationale partijen, heeft als doel om gezonder en duurzamer voedsel toegankelijk te maken voor alle inwoners van Regio Foodvalley. De regio beschikt al over een sterk netwerk dat kan worden ingezet om mensen te bewegen naar een gezondere en duurzamer voedselkeuze.

De gezondere en duurzamere keuze

Gezondheid is een belangrijke bouwsteen voor welvaart en welzijn van burgers en voor vermindering van maatschappelijke en zorgkosten. Een gezonde leefstijl en gezond voedingspatroon heeft grote invloed op de gezondheid en welzijn. Hierbij gaat het niet alleen over het ontbreken van ziekte, maar ook over beter fysiek functioneren, vitaliteit, weerbaarheid en blijven participeren in werk en sociale activiteiten. Inzetten van preventie ten behoeve van gezondheid is van groot belang, want hierdoor kan de zorgvraag afnemen en kunnen meer mensen langer actief een bijdrage leveren aan onze maatschappij. Een van de strategische doelen binnen de Regio Deal Foodvalley is om inwoners te bewegen naar

het eten van gezond en duurzaam voedsel. De mens heeft voedsel nodig maar veel mensen maken daarin bewust of onbewust niet altijd de juiste keuze. Gezonde en duurzame voeding is echter niet alleen een kwestie van individuele keuzes. Het vraagt om een brede aanpak waarin zorg, beleid en leefomgeving nauw met elkaar verweven zijn. Een transitie op het gebied van voeding en voedselomgeving is nodig om te zorgen dat mensen (van prille start tot oude dag) in de eigen omgeving kunnen kiezen voor een gezondere voeding binnen een gezondere leefstijl. Het doel is dat mensen de regie (terug)krijgen om met eigen keuzes hun gezondheid te behouden of bevorderen.

Gezonde en duurzame voeding vraagt om een brede aanpak waarin zorg, beleid en leefomgeving nauw met elkaar verweven zijn

‘De uitdaging is om aandacht voor gezonde voeding echt te integreren in het zorgsysteem’

**Renate Winkels, onderzoeker
Wageningen University & Research**

Bestaand netwerk

In Regio Foodvalley bestaat er al langere tijd een netwerk van partijen en maatschappelijke organisaties die samenwerken aan de voedseltransitie. De Regio Deal Foodvalley bouwt voort op het bestaande netwerk in de regio en zoekt aansluiting bij nieuwe regionale clusters als de Vitale Gelderse Vallei. Onderzoekers, ondernemers en beleidsmakers werken nauw samen en brengen nieuwe inzichten over voeding bij gezondheid in de praktijk.

Kennis, data en begrip voor elkaars werelden worden samengebracht, zodat voeding en leefstijl in preventie en curatieve zorg geïntegreerd kunnen worden. Met nationaal toepasbare concepten, richtlijnen en adviezen draagt de Regio Deal Foodvalley bij aan de doelen van het Nationaal Preventieakkoord, het Integraal Zorgakkoord, Green Deal Duurzame Zorg 3.0 en Gezond en Actief Leven Akkoord.

Voeding en gezondheid in de Regio Deal Foodvalley

In de Regio Deal Foodvalley werken onderzoekers, ondernemers en beleidsmakers nauw samen om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen. Eén van de thema's binnen de Regio Deal Foodvalley is Voeding en gezondheid.

Regio Foodvalley is een representatieve afspiegeling van Nederland en kent dezelfde gezondheidsopgaven als het gaat om (toegang tot) gezonde voeding, het stimuleren van gezond voedingsgedrag en het creëren van een gezonde leefomgeving.¹ De regio onderscheidt zich met toonaangevende kennisinstellingen op voeding en gezondheid, organisaties die vooroplopen in innovatie op voeding en eetomgeving, en samenwerking in onderzoek en toepassing. Binnen de strategische agenda van Regio Foodvalley past het om de inwoners van de regio te stimuleren tot het eten van gezonder en duurzamer voedsel. Om een impuls te geven

aan de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem via onderzoek en concrete (innovatie)toepassingen in de praktijk, zijn de overheid en regionale partners in 2019 de Regio Deal Foodvalley overeengekomen. Sindsdien is er binnen de Regio Deal Foodvalley gewerkt aan het thema Voeding en gezondheid.

Consortiumpartners Thema Voeding en gezondheid *

- Alliantie Voeding in de Zorg
- Christelijke Hogeschool Ede
- Hogeschool Utrecht
- Universiteit Utrecht
- UMC Utrecht
- Prinses Máxima Centrum
- Wageningen University & Research
- Ziekenhuis Gelderse Vallei

*op alfabetische volgorde

Meer informatie over het thema Voeding en gezondheid:
qrco.de/VoedingenGezondheid

Op weg naar een gezondere en duurzamere keuze

Leefstijlgerelateerde aandoeningen zoals (ernstig) overgewicht, hart- en vaatziekten en kanker komen veel voor. De ziektelast is hierdoor de laatste jaren gestegen en neemt naar verwachting nog verder toe. Een gezonde voeding draagt in belangrijke mate bij aan de oplossing. Maar reeds bestaande adviezen en richtlijnen hebben weinig impact. De Regio Deal Foodvalley wil door de koppeling van kennis, innovaties en samenwerking een verschil maken en bijdragen aan de transitie naar een gezondere en duurzamere voedselkeuze.

Hoge ziektelast

In Nederland heeft de helft van de volwassenen overgewicht, en is 1 op de 8 kinderen te zwaar. Ernstig overgewicht (obesitas) komt voor bij bijna 1 op de 6 à 7 volwassenen. Een ongezond voedingspatroon verhoogt het risico op overgewicht en obesitas. Met name ernstig overgewicht hangt samen met een verhoogd risico op onder andere hart- en vaatziekten, diabetes type 2, veel soorten kanker (waaronder darm- en borstkanker), luchtwegaandoeningen, artrose, leveraandoeningen en hormoon- en/of fertiliteitsproblemen.² Momenteel lijden meer dan 1,7 miljoen mensen aan hart- en vaatziekten, ruim 1 miljoen aan diabetes type 2³ en krijgt 1 op de 2 Nederlanders de diagnose kanker, waarvan dikkedarmkanker een van de meest voorkomende vormen is.⁴ Schattingen tonen aan dat dit de komende jaren verder toe zal nemen, waarbij het aantal mensen met minstens één chronische ziekte in 2040 stijgt naar 60%.⁵ Dit leidt niet alleen tot persoonlijk leed, maar ook tot toenemende zorgbehoefte. Samen met de vergrijzing legt dit een zware druk op de gezondheidszorg en arbeidsmarkt. Een ongezond voedingspatroon veroorzaakt op dit moment al zo'n 6 miljard aan jaarlijkse zorgkosten en leidt tot bijna 13.000 doden per jaar in Nederland.⁶ Daarnaast dragen een goede voeding en leefstijl ook bij aan een sneller herstel.^{7, 8}

Door de omgeving aan te passen, en tegelijkertijd ook door gezond gedrag te stimuleren, wil de Regio Deal Foodvalley gezonde voeding vanzelfsprekend maken voor iedereen

Voedingsrichtlijnen ter preventie

Volgens schattingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) kan circa 80% van alle hart- en vaatziekten en 50% van de dikkedarmkanker voorkomen worden met een gezonde leefstijl waarbij ook gezond gegeten wordt.^{9, 10} De Richtlijnen goede voeding van de Gezondheidsraad en de praktische vertaling hiervan in de Schijf van Vijf bieden een solide basis voor een gezond en duurzaam voedingspatroon voor de algemene bevolking. De Richtlijnen goede voeding vormen ook een uitstekende basis voor veel mensen met een chronische aandoeningen zoals hart- en vaatziekten en diabetes type 2 omdat de Gezondheidsraad in het vaststellen van de richtlijnen zich juist specifiek gericht heeft op verbanden tussen voedingsstoffen, -middelen en -patronen en het risico op chronische ziekten. Daarnaast bestaan vanuit de Gezondheidsraad specifieke aanbevelingen voor zwangere vrouwen.^{11, 12}

Gepersonaliseerde aanpak nodig

Er bestaan dus veel aanbevelingen en richtlijnen over hoe er gegeten zou moeten worden; de praktijk laat zien dat deze weinig impact hebben. De laatste Voedselconsumptiepeiling laat zien dat slechts een klein deel van de bevolking eet volgens de Richtlijnen goede voeding.¹³

Dat deze richtlijnen zo slecht worden opgevolgd kan onder andere toegeschreven worden aan een tot op heden veel gebruikte 'one-size fits all'-benadering. Meer gepersonaliseerde voedingsinterventies zouden kunnen helpen om de opmars van overgewicht, obesitas en andere chronische leefstijlgerelateerde

aandoeningen een halt toe te roepen. Iedereen, van prille start tot oude dag, heeft belang bij een gezond voedingspatroon. Door gezond gedrag te stimuleren, en tegelijkertijd ook door de omgeving aan te passen, wil de Regio Deal Foodvalley gezonde voeding vanzelfsprekend maken voor iedereen. Kwetsbare groepen met speciale voedingsbehoeftes, zoals zwangere vrouwen, jonge kinderen, ouderen, patiënten en risicogroepen staan hierbij centraal. Nieuwe inzichten en technologische ontwikkelingen bieden kansen voor gepersonaliseerde voedingsinterventies.

De basis ligt in onderzoek

De Regio Deal Foodvalley bouwt voort op bestaande initiatieven en onderzoek om de transitie naar een gezondere leefstijl te versnellen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van diverse soorten onderzoek naar verbanden tussen voeding, leefstijl en gezondheid en naar de impact van leefstijlinterventies. Zo worden ook nieuwe inzichten opgedaan over hoe gezonde voeding effectief kan worden geïntegreerd in de zorg.

Voortbouwen op wat er al is

In Regio Foodvalley werken diverse partijen al jaren intensief en domeinoverstijgend met elkaar samen in de transitie naar preventie, gezondheid en passende zorg. Zo is in 2007 de Alliantie Voeding in de Zorg gestart op initiatief van Ziekenhuis Gelderse Vallei en Wageningen University & Research (zie kader). Hierdoor is veel ervaring opgedaan over praktijkonderzoek en kennisdeling in samenwerking met gemeenten, regionale zorgorganisaties en landelijke partijen als het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Voedingscentrum en de Coalitie Leefstijl in de Zorg. Het UMC Utrecht is onlangs toegetreden tot de Alliantie Voeding in de Zorg. Via de Regio Deal Foodvalley zijn (al lopende) initiatieven en onderzoeken met elkaar

In Regio Foodvalley werken diverse partijen al jaren intensief en domeinoverstijgend met elkaar samen in de transitie naar preventie, gezondheid en passende zorg

verbonden en versneld. Op deze manier worden er binnen de Regio Deal Foodvalley nieuwe inzichten opgedaan op het gebied van voeding en gezondheid door verschillende vormen van onderzoek en door samenwerking van onder andere zorgprofessionals, gemeenten en ondernemers. Daarnaast werken de universiteiten in Eindhoven, Wageningen en Utrecht en UMC Utrecht samen in de EWUU-Alliantie.

Alliantie Voeding in de Zorg

De Alliantie Voeding in de Zorg is al ruim 17 jaar het landelijk expertisecentrum van voeding en leefstijl in de zorg. Kernpartners zijn:

- Ziekenhuis Gelderse Vallei
- Wageningen University & Research
- Rijnstate
- UMC Utrecht

De Alliantie Voeding in de Zorg maakt wetenschappelijke inzichten over voeding en leefstijl persoonlijk toepasbaar in preventie en zorg.

Onderzoek naar leefstijl

Om de effecten van leefstijl- en voedingsaanpassingen te onderzoeken worden binnen de Regio Deal Foodvalley verschillende vormen van onderzoek uitgevoerd. Als het gaat om het leggen van verbanden tussen leefstijl en risicofactoren of ziekteverloop, zijn grote aantallen deelnemers nodig. Dit geldt vooral wanneer er specifieke groepen, zoals mannen en vrouwen of verschillende stadia van de ziekte, afzonderlijk worden bekeken om gepersonaliseerde voedingsrichtlijnen te ontwikkelen.

Uit grote (samengevoegde) cohorten, waarin groepen mensen lange tijd worden gevolgd, verkrijgt men kennis over voedingspatronen en risicofactoren voor specifieke groepen. Daarnaast kan het effect van leefstijlprogramma's, om een gezondere leefstijl te bevorderen via interventiestudies, onderzocht worden. In een interventiestudie krijgt een deel van de groep deelnemers een programma op maat aangeboden, en is er een controlegroep. Dit is een (vergelijkbare) groep die gebruikelijke zorg of een placebo krijgt aangeboden. Bij praktijkonderzoek,

ten slotte, gaat het om het implementeren van voedings- en leefstijlprogramma's en innovatieve tools. Daarmee ontstaat niet alleen inzicht in of het programma werkt, maar ook hoe, voor wie en in welke context het werkt. Wat zijn bijvoorbeeld de bevorderende en belemmerende factoren voor het laten slagen van het programma? Dit geeft inzicht in de biomedische en fysiologische effecten, maar ook van de context waarin mensen leven en de invloed daarvan op keuzes en mogelijkheid op een gezonde leefstijl en gezonde voedselkeuzes.

Uitdagingen

Om voeding écht goed te borgen in de (zorg)praktijk, moet er ook aandacht zijn voor:

- het bevorderen van de juiste keuzes door het versterken van de omgeving met een gezond en duurzaam voedselaanbod
- het mensen (terug)geven van de regie om met gezonde voeding en leefstijl hun gezondheid te behouden en te bevorderen
- het geven van een goede plek aan voeding in de gezondheidszorg

Voeding als preventie – van prille start tot oude dag

Binnen de Regio Deal Foodvalley zijn verschillende programma's opgezet, die zich richten op kwetsbare groepen binnen de bevolking met speciale voedingsbehoeftes, zoals zwangere vrouwen, jonge kinderen, mensen met diabetes type 2 en hart- en vaatziekten, patiënten met dikkedarmkanker en ouderen. De resultaten laten zien dat specifieke voedingsinterventies effect kunnen hebben op de gezondheid van verschillende doelgroepen.

Moeder en kind

Een gezonde voeding tijdens de zwangerschap is niet alleen goed voor de gezondheid en het welzijn van de moeder, maar ook voor de groei, ontwikkeling en het welzijn van de baby. Hoewel zwangere vrouwen doorgaans het belang van goede voeding erkennen, volgt slechts 10% de Richtlijnen goede voeding. Toch is de zwangerschap een unieke periode om de voeding van (aanstaande) moeders en jonge kinderen te optimaliseren. Vrouwen zijn vaak extra gemotiveerd om gezond te eten voor hun ongeboren kind en hebben daarnaast regelmatig contact met gezondheidsprofessionals. Dit biedt extra

De zwangerschap is een unieke periode om de voeding van (aanstaande) moeders en jonge kinderen te optimaliseren

kansen voor effectieve, gepersonaliseerde interventies. Binnen de Regio Deal Foodvalley heeft Wageningen University & Research verschillende interventies ontwikkeld samen met zwangere vrouwen, diëtisten, verloskundigen, de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV) en het Voedingscentrum. Variërend van intensieve persoonlijk begeleiding, zoals Power4GezondZwanger, tot schaalbare gepersonaliseerde digitale oplossingen zoals de PRISTA-app.

Power4GezondZwanger

In Power4GezondZwanger krijgen zwangere vrouwen vier extra consulten waarin voeding centraal staat; drie keer bij de verloskundige en één keer bij de diëtist. In de consulten bespreken

de verloskundigen en diëtisten gezonde voeding vanuit een empowermentperspectief. De empowermentstrategie stelt zwangere vrouwen in staat om zelf keuzes te maken over

gezonde voeding aan de hand van een gesprekskaart opgesteld in samenwerking met het Voedingscentrum.

Power4GezondZwanger laat zwangere vrouwen gezonder eten

Power4GezondZwanger richt zich op empowerment en de eigen regie van zwangere vrouwen om op een positieve manier gezonder te gaan eten. Dit programma is ontwikkeld samen met zwangere vrouwen, verloskundigen en diëtisten. Uit een evaluatie blijkt dat het programma Power4GezondZwanger zwangere vrouwen op een positieve manier stimuleert om gezonder te gaan eten. Aan het onderzoek deden 342 zwangere vrouwen mee van 16 verloskundigenpraktijken, waaronder vijf in Regio Foodvalley (Wageningen, Scherpenzeel, Ede en Veenendaal). In totaal volgden 186 zwangere vrouwen Power4GezondZwanger en de andere 156 zwangere vrouwen vormden de controlegroep.

De totale voedingskwaliteit blijkt in de interventiegroep significant verbeterd ten opzichte van de controlegroep. Een belangrijke succesfactor is de verbeterde samenwerking tussen diëtisten en verloskundigen. Diëtisten bieden persoonlijk voedingsadvies en stimuleren verandering, terwijl korte reflectiemomenten met verloskundigen helpen om deze veranderingen vol te houden. Ook de partner van de zwangere vrouw kan een positieve rol hebben bij een betere voedingsinname van zwangere vrouwen, zo blijkt uit het onderzoek.

Power4Parents geeft ook na de geboorte voedingsondersteuning

De succesvolle resultaten van Power4GezondZwanger hebben geleid tot een vervolg: het Power4Parents-programma. Het doel van dit programma is om gezonde voeding ook bij ouders met een kind tot 1 jaar te bevorderen met een empowermentstrategie. Met Power4Parents kunnen ouders ook na de geboorte voedingsondersteuning blijven ontvangen. Een gezond voedingspatroon van de ouders is de beste voedingsbodem voor een gezonde voeding van het kind. Ook dit programma is ontwikkeld in co-creatie met ouders en professionals, zoals consultatiebureaus, diëtisten, kraamzorg, verloskundigen en huisartsen. Eind 2024 is naar verwachting een conceptprogramma beschikbaar, dat met enkele ouders is getest.

**Een gezond
voedingspatroon van
de ouders is de beste
voedingsbodem voor
een gezonde voeding
van het kind**

PRISTA-app voor gezonde voeding tijdens de zwangerschap

Power4GezondZwanger en Power4Parents bieden uiterst effectieve, maar intensieve begeleiding, die voor specifieke doelgroepen enorm waardevol is. Maar er zijn ook andere doelgroepen, die wel behoefte hebben aan concrete voedingsadviezen, maar minder begeleiding willen. In het kader van de Regio Deal Foodvalley zijn voor deze doelgroepen schaalbare, gepersonaliseerde digitale interventies ontwikkeld.

Zo zijn er in Nederland al wel apps die algemeen advies geven over voeding tijdens de zwangerschap, zoals de ZwangerHap van het Voedingscentrum. Maar er ontbreekt nog een app met wetenschappelijk onderbouwde, gepersonaliseerde voedingsinformatie, aangevuld met concrete handvatten door middel van het gebruik van gedragsveranderingstechnieken. De PRISTA-app vult deze lacune. In co-creatie met verloskundigen, lactatiedeskundigen en zwangere en lacterende vrouwen is het eerste, zeer gedetailleerde en interactieve prototype ontwikkeld, dat binnenkort gereed is voor implementatie en evaluatie.

Nutriprofiel-Zwanger voor voedingsadvies op maat

Als extra is de voor PRISTA ontwikkelde gepersonaliseerde methode voor voedselinnameregistratie (Eetscore-Zwanger) gekoppeld aan de bestaande service Nutriprofiel, nu omgedoopt tot Nutriprofiel-Zwanger. De Eetscore is een zelfmanagementtool, die de kwaliteit van het voedingspatroon monitort en gepersonaliseerde voedingstips geeft. Nutriprofiel analyseert vitaminedaarden in het bloed. Voor Nutriprofiel-Zwanger zijn deze tools geïntegreerd, waarbij de Eetscore-Zwanger meet hoe goed de voeding aansluit op de Richtlijnen goede voeding voor zwangere vrouwen (Gezondheidsraad 2021), gecombineerd met een specifieke vitaminecheck (vitamine B6, B12, D, foliumzuur en ijzer). Dit resulteert in een op maat gemaakt voedingsadvies voor zwangere vrouwen. NutriProfiel-Zwanger is nu klaar voor implementatie en verdere evaluatie op bruikbaarheid en effectiviteit.

Opschaling en doorontwikkeling

Om te zorgen dat elke verloskundigenpraktijk in de regio op een goede manier meer aandacht kan besteden aan betere voeding voor zwangere vrouwen, zal komende jaren ingezet moeten worden op de opschaling en doorontwikkeling van genoemde strategieën. Er is contact met de coalitie Kansrijk Opgroeien van het Netwerk Vitale Gelderse Vallei. Power4GezondZwanger zal tevens worden aangemeld bij de interventiedatabase van het RIVM Gezond Leven. Het verder opschalen van Power4GezondZwanger, het (door)ontwikkelen van de PRISTA-app en Nutriprofiel-Zwanger en het koppelen hiervan aan het programma Power4GezondZwanger kunnen het landelijke programma Kansrijke Start, ketenaanpak Kansrijke Start en het Verloskundig Samenwerkingsverband in de regio versterken.

**Meer informatie over
het project Prille start:
qrco.de/PrilleStart**

Thuiswonende (kwetsbare) ouderen

Ouder worden gaat doorgaans samen met verlies van spiermassa en spierkracht. Hierdoor neemt het risico op fysieke beperkingen, verminderde kwaliteit van leven en verlies van zelfredzaamheid toe. Een gezonde leefstijl is belangrijk om verlies van spiermassa en spierkracht te voorkomen en zo fit en vitaal ouder te worden. ProMuscle is een wetenschappelijk bewezen effectief leefstijlprogramma van Wageningen University & Research voor kwetsbare thuiswonende 65-plussers, dat bijdraagt aan langer zelfstandig ouder worden. In de Regio Deal Foodvalley is onderzocht hoe ProMuscle het beste uitgerold kan worden in de praktijk.

Implementatie van ProMuscle

Hoewel ProMuscle leidt tot verbeterd fysiek functioneren, heeft de interventie de weg naar de dagelijkse zorgpraktijk nog niet gevonden. Binnen de Regio Deal Foodvalley is onderzocht hoe ProMuscle succesvol en duurzaam geïmplementeerd kan worden binnen lokale zorg voor kwetsbare 65-plussers in zes gemeenten (Ede, Wageningen, Renswoude, Scherpenzeel, Barneveld en Nijkerk).

Er zijn meer dan veertig fysio- en diëtistenpraktijken aangesloten en zo'n tachtig kwetsbare 65-plussers hebben de drie maanden durende leefstijlinterventie met succes gevolgd. Zowel de deelnemers als de zorgprofessionals zijn zeer enthousiast over het programma en de resultaten. Deelnemers geven aan dat ze het sociale aspect van de interventie belangrijk vinden, zich fitter voelen en minder problemen ervaren in hun dagelijkse activiteiten. Bijna alle ouderen zijn na de leefstijlinterventie blijven

ProMuscle: krachttraining in combinatie met eiwitrijk dieet

ProMuscle is een leefstijlprogramma gebaseerd op de twee basispijlers van leefstijl: voeding en bewegen. De interventie bestaat uit krachttraining onder begeleiding van een fysiotherapeut en een eiwitrijk dieet onder begeleiding van een diëtist.

bewegen. De eerstelijns fysiotherapeuten en diëtisten geven aan dat ze door de samenwerking binnen dit onderzoek een belangrijke stap hebben kunnen zetten in de verbeterde ketensamenwerking om 65-plussers te begeleiden naar een gezondere leefstijl.

Toch blijkt uit gesprekken met zorgprofessionals dat het opschalen lastig blijft. Zij geven aan moeite te hebben met het bereiken en aanbieden van het leefstijlprogramma aan de juiste doelgroep, op het juiste moment in de keten van zorg. Financiering van de interventie vormt een van de grootste belemmeringen voor 65-plussers om deel te nemen aan ProMuscle. Hierdoor wordt nog slechts een klein deel van de kwetsbare thuiswonende 65-plussers bereikt.

Plantaardige voeding voor ouderen

Er komt steeds meer aandacht voor een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon, vanwege positieve effecten op milieu en gezondheid. Deze verschuiving past binnen de advisering van de Gezondheidsraad.¹⁴ Ook in de zorg voor ouderen is de transitie naar meer plantaardige voedingspatronen zichtbaar. Plantaardige voeding bevat over het algemeen minder eiwit en heeft een lagere eiwitkwaliteit dan dierlijke voeding.

Het is nog onbekend wat de consequenties zijn van een plantaardig voedingspatroon (vegetarisch of veganistisch) op fysiek functioneren en spierkwaliteit bij kwetsbare ouderen. Om hier meer over te weten te komen, is binnen de Regio Deal Foodvalley onderzocht wat het effect is van een veganistische maaltijd op de aanmaak van nieuwe eiwitten in de spier in vergelijking met een maaltijd met ook dierlijke eiwitten (omnivore maaltijd). De veganistische maaltijd bestond uit quinoa, tuinbonen, kikkererwten, sojabonen en sojasaus.

De omnivore maaltijd bevatte rundertartaar, sperziebonen, gekookte aardappelen, appelmoes en kruidenboter. De maaltijden leverden vergelijkbare hoeveelheden voedingsstoffen. Uit dit onderzoek blijkt dat de aanmaak van nieuwe eiwitten in de spier bijna 50% hoger is

Ook in de zorg voor ouderen is de transitie naar meer plantaardige voedingspatronen zichtbaar

in de uren na het eten van de omnivore maaltijd in vergelijking met de veganistische maaltijd. Naar aanleiding van deze resultaten zijn er twee vervolgonderzoeken opgezet naar de effecten van een veganistisch voedingspatroon op de spieren en andere gezondheidsfactoren op een wat langere termijn (10 dagen en 3 maanden). Dit met als doel een meer volledig beeld te krijgen van het effect van veganistisch eten op de (spier) gezondheid van 65-plussers.

Integrale aanpak

Om fit en vitaal ouder worden te stimuleren, zal komende jaren gewerkt moeten worden aan de opschaling en toegang voor ouderen tot leefstijlprogramma's als ProMuscle. Het vinden en verbinden van juiste netwerkpartners is daarbij een voorwaarde voor succes. Een belangrijke aanbeveling daarbij is het verlagen van financiële drempels voor de organisatie van en deelname aan leefstijlprogramma's zoals ProMuscle.

Een integrale aanpak met domeinoverstijgende financiering van gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren kan een oplossing zijn. Ook is het een idee om aan te sluiten bij de ketenaanpak valpreventie voor ouderen. Tevens zal er verder onderzocht moeten worden welk effect (meer) plantaardige voeding heeft op de gezondheid van ouderen. Ook is nog niet duidelijk hoe plantaardige maaltijden of voedingspatronen samengesteld kunnen worden die voorzien in de eiwitbehoefte van ouderen en patiënten en compleet zijn qua aminozuurprofiel.

**Meer informatie over
het project Kwetsbare ouderen:**
qrco.de/KwetsbareOuderen

Risicogroepen en (chronische) patiënten

Meer dan de helft van de volwassen Nederlanders leidt aan één of meer chronische ziekten¹⁵, en mensen leven steeds langer met deze ziekten.⁵ Dit leidt tot grotere zorgbehoefte en verminderde arbeidsparticipatie. Om het tij te keren, wordt binnen de Regio Deal Foodvalley gekeken hoe de eerste- en tweedelijnszorg in kunnen zetten op goede voeding en leefstijl bij mensen met (verhoogd risico op) hart- en vaatziekten, diabetes type 2 en dikkedarmkanker. De opgedane kennis komt beschikbaar voor voedings- en behandelingsrichtlijnen en onderwijs. Ook worden effectieve tools en concepten ontwikkeld waarmee risicogroepen en (chronische) patiënten ondersteund worden bij het aanleren en volhouden van een gezonder en duurzamer voedingspatroon.

Gezonde voeding voor patiënten met hart- en vaatziekten of diabetes type 2

Iedereen heeft belang bij een gezond voedingspatroon, ook mensen met hart- en vaatziekten en/of diabetes type 2. Maar in de zorg van mensen met chronische aandoeningen heeft voedingsadvies nog altijd een beperkte rol, terwijl zorgverleners en patiënten wel een grote behoefte hebben aan meer en beter onderbouwde kennis over gezonde voeding en leefstijl bij deze aandoeningen. Binnen de Regio Deal Foodvalley wordt observationeel en kwalitatief onderzoek gecombineerd met interventie- en implementatiestudies. Hierdoor is er zowel aandacht voor het ontwikkelen van wetenschappelijk onderbouwde voedingsprogramma's als voor het toepassen van deze kennis in de zorg.

Voeding en cardiometabole gezondheid

Uit onderzoek blijkt dat de naleving van de Richtlijnen goede voeding door patiënten met hart- en vaatziekten suboptimaal is. Patiënten scoorden gemiddeld 82 van de 135 punten op de

Iedereen heeft belang bij een gezond voedingspatroon, ook mensen met hart- en vaatziekten en/of diabetes type 2

Goede Voeding voedingsscore. Ze houden zich het beste aan de aanbevelingen op het gebied van peulvruchten en vis, en het slechtst aan de aanbevelingen op het gebied van volkoren granen, rood en bewerkt vlees, melkproducten en zout.

Een gezondere voeding was geassocieerd met een verlaagd risico op een beroerte. Binnen de Regio Deal Foodvalley zijn twee grote cohortstudies met hartpatiënten samengevoegd: UCC-SMART van UMC Utrecht en het Alpha Omega Cohort van Wageningen University & Research. Hierbij is gekeken naar de relatie tussen voedingsmiddelen en -patronen en cardiometabole gezondheid. Hartpatiënten die zich het beste hielden aan de Richtlijnen goede voeding voor hartpatiënten van de Gezondheidsraad, hadden het laagste risico op voortijdige sterfte.⁷

Bij patiënten met een hartinfarct gaan een hogere inname van yoghurt, voldoende vitamine D en magnesium, en een beperkte consumptie van alcohol samen met een lager risico op sterfte aan hart- en vaatziekten. In een meta-analyse zijn ook alle gerandomiseerde voedingsinterventiestudies bij patiënten met diabetes samengevat. Hieruit blijkt dat het veranderen van het voedingspatroon in lijn met de richtlijnen leidt tot gunstigere risicofactoren zoals gewicht en bloedglucosewaarden (HbA1c), vergeleken

met niets veranderen. Er is niet één specifiek voedingspatroon dat er bovenuit stijgt, zolang er gezondere keuzes worden gemaakt. Bij patiënten met hart- en vaatziekten die behandeld werden met medicatie werd nauwelijks (tot geen) effect gezien van voedingspatronen op risicofactoren zoals gewicht, bloeddruk en cholesterol. Naast de relatief korte duur van deze onderzoeken kan het te maken hebben met de therapietrouw: het blijkt niet eenvoudig om het voedingspatroon te veranderen.

Kosteneffectiviteitsanalyse van leefstijlinterventie

Een leefstijlinterventie waarbij Mediterrane voeding wordt gecombineerd met sporten blijkt zeer kosteneffectief, mits patiënten met hart- en vaatziekten de interventie ook echt uitvoeren. De kosteneffectiviteit blijkt wel af te hangen van de mate van vergoeding van de interventie. Ook is aangetoond dat een Mediterraan voedingspatroon gemiddeld bijna twee gezonde levensjaren kan opleveren, en dit kan oplopen tot bijna zes jaar als het voedingspatroon wordt gecombineerd met sporten. Deze inzichten zijn belangrijk om in de toekomst voedingsinterventies te ontwikkelen die passen bij deze patiëntengroepen. Ook kan daarbij gekeken worden naar andere eindpunten zoals voedingskwaliteit, kwaliteit van leven of sterfte.

Interventiestudies binnen Voed je Beter

Om het effect van de Richtlijnen goede voeding te onderzoeken bij mensen met hart- en vaatziekten of diabetes type 2, zijn twee grote interventiestudies opgezet binnen de Voed je Beter-studie. De eerste interventiestudie is uitgevoerd onder 124 patiënten met hart- en vaatziekten. De patiënten in de interventiegroep werden vanuit het ziekenhuis doorverwezen naar een eerstelijns diëtist in de buurt of online om een half jaar lang persoonlijk voedingsadvies te ontvangen gericht op eten volgens de Richtlijnen goede voeding.

Samen met de diëtist bepaalden de patiënten zelf welke kleine stappen ze wilden nemen om hun voedingspatroon te verbeteren en toe te werken naar haalbare, persoonlijke doelen. Eerste

Voed je Beter

De Voed je Beter-studie volgt een jaar lang patiënten die onder behandeling zijn bij een cardioloog of internist. De ene helft van de mensen krijgt de reguliere zorg. De andere helft krijgt naast de reguliere zorg coaching van een diëtist om gezonder te gaan eten. Met de 'small change approach' – een methode om met kleine stapjes veranderingen te realiseren – worden patiënten gemotiveerd om gezonder te gaan eten. Dit met als doel het ziektebeloop en de kwaliteit van leven te verbeteren.

resultaten laten zien dat de interventiegroep vergeleken met de controlegroep meer volgens de Richtlijnen goede voeding is gaan eten en gezondere keuzes maakt. Het tweede onderzoek betreft een Voed je Beter-leefstijlprogramma, waaraan 121 patiënten met diabetes type 2 meedoen binnen 6 lokale diëtistpraktijken. Binnen het project zijn diëtisten geïnterviewd om hun perspectief op het onderzoek in beeld te brengen. Diëtisten gaven aan dat zij hun gebruikelijke werkwijze aanhielden in het onderzoek, wat ook de bedoeling was.

Ook gaven ze aan dat de deelnemers die meededen aan het Voed je Beter-onderzoek, vaak al wat gezonder aten en al meer van gezonde voeding wisten dan de gemiddelde patiënten in hun praktijk. Dit is een bekend fenomeen, dat ook laat zien hoe moeilijk het is om een echt goede afspiegeling van een patiëntengroep in een onderzoek te krijgen. Ook heeft het mogelijk effect op de uitkomsten van het onderzoek. Immers: als er minder te verbeteren valt in de voeding, zal het gezondheidseffect mogelijk ook minder zijn.

Implementatie van Eetscore bij hartpatiënten

Binnen het Ziekenhuis Gelderse Vallei is er ook implementatieonderzoek uitgevoerd naar het inzetten van de zelfmanagementtool Eetscore bij patiënten met hart- en vaatziekten. In totaal gingen 80 patiënten aan de slag met de zelfmanagementtool. Resultaten laten zien dat de voedingskwaliteit van deze patiënten gemiddeld lager is dan voedingskwaliteit van de Nederlandse bevolking. Deelnemers gaven aan dat de

Eetscore hen beter inzicht geeft in hun eigen voedingspatroon en de kwaliteit van hun voeding. Toch lukte het ze niet om hun voedingspatroon daadwerkelijk te verbeteren.

Er is dus behoefte aan onderzoek om te bepalen of een gecombineerde aanpak met bijvoorbeeld een diëtist of leefstijlcoach effectiever is dan alleen het gebruik van de Eetscore. Daarom wordt er nu bij (hart)revalidatiepatiënten een pilot opgezet naar voedingsadvies op maat via de Eetscore, al dan niet in combinatie met één of meerdere consulten bij een leefstijlcoach met focus op voeding. Via inzet van Eetscore bij het Leefstijlloket van Ziekenhuis Gelderse Vallei en het Gezondheidsplein van Rijnstate willen de onderzoekers kijken of leefstijlcoaching met focus op voeding bijdraagt aan een (grotere) verbetering van de kwaliteit van het voedingspatroon ten opzichte van het gebruik van alleen de Eetscore zelfmanagementtool.

**Meer informatie over het project
Hart- en vaatziekten en diabetes:**
qrco.de/HartenDiabetes

Gezonde voeding voor patiënten met dikkedarmkanker

Veel dikkedarmkankerpatiënten vragen zich af wat ze zelf kunnen doen om hun prognose te verbeteren. Helaas zijn er tot nu toe geen specifieke adviezen beschikbaar, anders dan de richtlijnen voor kankerpreventie van het Wereld Kanker Onderzoek Fonds.¹² Binnen de Regio Deal Foodvalley wordt onderzoek gedaan met als doel patiënten met dikkedarmkanker voedings- en bewegingsadviezen op maat te geven via regionale zorginstellingen en zorgverleners.

De invloed van leefstijl op het ziekteverloop

Om te onderzoeken of specifieke richtlijnen voor patiënten met dikkedarmkanker nodig zijn hebben onderzoekers twee observationele studies samengevoegd: de COLON-studie van Wageningen University & Research en de PLCRC-PROTECT studie van Utrecht Universiteit en UMC Utrecht. Beide studies samen omvatten data van ongeveer 3.000 patiënten. Binnen deze studies zijn verschillende leefstijlfactoren in relatie tot het ziekteverloop van dikkedarmkanker bestudeerd. Zo blijkt dat meer fysieke activiteit samenhangt met een betere overleving, zowel bij patiënten met lokale ziekte als met uitgezaaide ziekte.

Ook blijkt er samenhang te zijn met verschillende voedingsfactoren. Bij mensen met stadium 1-3 dikkedarmkanker blijkt een hogere inname van laag-vet zuivel samen te gaan met een lager risico op terugkeer van de kanker. Een hogere inname van hoog-vet zuivel lijkt juist samen te hangen met een hoger risico op terugkeer van de kanker voor mensen met een tumor in de dikke darm, maar niet voor mensen met een tumor in het rectum. Een voedingspatroon dat samenhangt met meer ontsteking in het lichaam blijkt verder geassocieerd te zijn met een hoger risico op de terugkeer van kanker en overlijden. Meer ontsteking komt bijvoorbeeld door: roken, overgewicht, weinig fysieke activiteit en matig tot hoge alcoholconsumptie.

Evaluatie van XtraFit-programma

In Ziekenhuis Gelderse Vallei werkt een multidisciplinair team van onder meer diëtisten en fysiotherapeuten binnen het XtraFit-programma samen om patiënten met dikkedarmkanker fitter te krijgen voor de operatie (prehabilitatie) zodat zij na de operatie sneller herstellen en minder risico hebben op complicaties. Het programma is reeds succesvol ingebed in de reguliere zorg en wordt door middel van Regio Deal Foodvalley samen met Wageningen University & Research en Alliantie Voeding in de Zorg geëvalueerd. Sinds juli 2022 hebben 250 patiënten met dikkedarmkanker het XtraFit-programma met gepersonaliseerde leefstijladviezen en training doorlopen. Hierdoor verbeterden de fysieke fitheid en voedingsstatus voor en na de operatie. De

resultaten van het evaluatieonderzoek gaven ook meer inzicht in welke patiënten het meeste baat kunnen hebben bij prehabilitatie. Dit betreft met name ouderen met een lage fysieke fitheid die lijden aan overgewicht of obesitas en anemie (bloedarmoede).

Leefstijlprogramma tegen vermoeidheid

Patiënten die het XtraFit-programma hebben gevolgd, krijgen ook ná hun behandeling leefstijladviezen, onder andere via de Eetscore. Resultaten laten zien dat maar 30% van de patiënten eet volgens de Schijf van Vijf. Ook blijkt uit eerder onderzoek dat na de behandeling van dikkedarmkanker nog bijna vier op de tien mensen last heeft van ernstige vermoeidheid, wat een grote invloed heeft op de kwaliteit van leven. Daarom loopt er nu een groot interventieonderzoek naar het effect op vermoeidheid. Het gaat hier om een leefstijlprogramma met begeleiding door leefstijlcoaches aan de hand van de richtlijnen van het Wereld Kanker Onderzoek Fonds.

**Meer informatie over het project
Patiënten met kanker:
qrco.de/Kanker**

XtraFit

XtraFit is een resultaat van 15 jaar praktijkonderzoek en expertise binnen Ziekenhuis Gelderse Vallei, Wageningen University & Research en de Alliantie Voeding in de Zorg. Dikkedarmkankerpatiënten

met verminderde fysieke fitheid of lage voedingsstatus krijgen voedings- en beweegadviezen op maat, eventueel met een doorverwijzing naar eerstelijns zorgprofessionals. Tijdens het 3e Nationaal Prehabilitatiecongres

in Groningen in 2023 heeft het programma landelijke erkenning gekregen voor de implementatie van prehabilitatie in de zorg met een prijs voor beste abstract.

Conclusie en vooruitblik

Het is een grote nationale opgave om inwoners zo gezond mogelijk te houden. Een integrale en domeinoverstijgende aanpak van preventie is hiervoor nodig, zowel gericht op het individu als op de omgeving. De Regio Deal Foodvalley toont aan dat samenwerking tussen kennisinstellingen, (zorg)praktijk en juist ook organisaties gericht op innovatie en verbinding essentieel is voor het bevorderen van een gezonde leefstijl. Resultaten laten zien dat gerichte voedingsinterventies effect kunnen hebben op de gezondheid van verschillende doelgroepen. De uitdaging voor de toekomst is om deze interventies op grotere schaal toe te passen en (financieel) te borgen in de (zorg)praktijk.

De kracht van gezonde voeding en leefstijl

Door gezonder te leven worden we vitaler. Vitaal zijn betekent optimale geestelijke en lichamelijke gezondheid met voldoende hoge weerbaarheid tegen infecties en veerkracht bij langdurige aandoeningen. Dit leidt tot minder

Vitaliteit leidt tot minder ziektelast, een verhoogd arbeidspotentieel, minder zorgvraag en minder zorgkosten

ziektelast, een verhoogd arbeidspotentieel, minder zorgvraag en minder zorgkosten. De tot nu toe behaalde resultaten en inzichten uit de Regio Deal Foodvalley dragen bij aan een beter begrip van hoe voeding en leefstijl samenhangen met de gezondheid en vitaliteit van mensen. Door kennis en praktijk met elkaar te verbinden zijn binnen de Regio Deal Foodvalley nieuwe inzichten opgedaan over het effectief integreren van gezonde voeding en leefstijl in de zorg. De focus ligt daarbij op

het stimuleren van gezonde voedingskeuzes, het versterken van de rol van voeding in de gezondheidszorg, en het geven van de regie aan mensen zelf om hun gezondheid te bevorderen.

Unieke regio

Regio Foodvalley is reeds een belangrijke partner voor het Rijk op het gebied van voeding in zorg en preventie. Het is een unieke regio, waarin partijen elkaar al jaren gevonden hebben. De Regio Deal Foodvalley heeft het netwerk geactiveerd en samen met inwoners, professionals, gemeenten en zorginstelling veel kennis en ervaring opgedaan. Dit kapitaal moet geborgd worden voor een toekomstbestendige regio, waarin iedereen kan meedoen, vitaal is en een bijdrage kan leveren via arbeid en/of maatschappelijke en sociale inzet.

Gezondheidsbeleid

Landelijk en lokaal gezondheidsbeleid ondersteunen het belang van integraal werken aan een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving in het publieke en sociale domein. Daarnaast benadrukt het Integraal Zorgakkoord dat in elke behandeling leefstijl aan bod moet komen. Dat er een samenhang is tussen gezonde leefstijl, gezondheid en vitaliteit staat buiten kijf. Gezonde voeding en leefstijl zijn niet alleen

Door voort te bouwen op de resultaten van de Regio Deal Foodvalley kan Nederland een belangrijke stap zetten richting een gezondere en duurzamere samenleving

een kwestie van individuele keuzes, maar vragen om een brede aanpak waarin zorg, beleid en de leefomgeving nauw met elkaar verweven zijn. Door voort te bouwen op de resultaten van de Regio Deal Foodvalley kan Nederland een belangrijke stap zetten richting een gezondere en duurzamere samenleving.

‘We moeten de aandacht voor preventie echt verankeren in beleid’

Jolanda de Heer, wethouder gemeente Barneveld

Bronnen

1. [Regiobeeld Gelderse Vallei 2023](#)
2. [Overgewicht Volksgezondheid en Zorg \(vzinfo.nl\)](#)
3. [Diabetesfonds: Diabetes in cijfers \(diabetesfonds.nl\)](#)
4. [Integraal Kankercentrum Nederland: Kans op kanker toegenomen naar 1 op de 2 Nederlanders \(iknl.nl\)](#)
5. [Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024](#)
6. [Factsheet impactvolle determinanten: ongezonde voeding.](#)
7. [Gezondheidsraad: richtlijn goede voeding voor mensen met hart- en vaatziekten door atherosclerose](#)
8. [Gezondheidsraad: Richtlijnen goede voeding voor mensen met diabetes type 2](#)
9. [M. Gelinse: Goede voeding voor het hart zorg dat het klopt. Inaugurele rede bij de aanvaarding van het ambt van persoonlijk hoogleraar in Voeding en hart- en vaatziekten aan Wageningen University & Research](#)
10. [VZinfo: Bijdrage van leefstijlfactoren aan kanker](#)
11. [Gezondheidsraad: Voedingsaanbevelingen voor zwangere vrouwen](#)
12. [Wereld Kanker Fonds: Aanbevelingen voor mensen met kanker](#)
13. [RIVM: Opvolging van alle richtlijnen | Wat eet Nederland](#)
14. [Gezondheidsraad: Gezonde eiwittransitie](#)
15. [VZInfo: Chronische aandoeningen en multimorbiditeit](#)

Deze publicatie is een uitgave van Regio Deal Foodvalley ©2024
regiodeal@regiofoodvalley.nl

Auteurs

Menrike Menkveld-
Beukers en Margot
de Regt, Alliantie
Voeding in de Zorg

Redactie

Scriptum
communicatie
over voeding en
gezondheid

Eindredactie

Ivonne Sleutels
Regio Foodvalley

Beeld

De Mediatuin

Vormgeving

CASE communicatie

Met dank aan de inbreng van onderzoekers en coördinatoren van de verschillende projecten in het thema Voeding en gezondheid.
info@alliantievoeding.nl

De Regio Deal Foodvalley is een samenwerking tussen Rijk en Regio om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen. In het vierjarige programma hebben overheden, kennisinstellingen en ondernemers krachten gebundeld om hun impact te vergroten. Samen werken ze aan Toekomstbestendige landbouw, Gezonde voeding voor iedereen en het versterken van de Kennis en innovatiekracht in de regio. De Regio Deal Foodvalley stimuleert de productie én consumptie van betaalbaar, duurzaam en gezond voedsel in een gezonde en aantrekkelijke omgeving. Daarmee werken we tegelijkertijd aan welzijn en welvaart voor onze inwoners.

www.regiodealfoodvalley.nl

